

Reference

1. Andrieieva O, Dutchak M, Blagij O. Teoretichni zasady ozdorovcho-rekreacijnoi rukhovoї aktivnosti riznikh grup naselennia. Teoriia i metodika fizichnogo vikhovannia i sportu, 2020; (2): 59–66.
2. Zhamardij V. Modeliuvannia metodichnoi sistemi zastosuvannia fitnes-tehnologij v osvıtn'omu procesi z fizichnogo vikhovannia studentiv. Vitoki pedagogichnoi majsternosti, 2019; 23: 87-92.
3. Miroshnichenko V, Brezdeniuk O, Shvec' O, Koval'chuk A. Vpliv zaniat' ozdorovchim bigom na funkcional'nu pidgotovlenist' zhink 25-35 rokov. Naukovij chasopis NPU imeni M. P. Dragomanova, 2022; 2 (146): 89-92. DOI: [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2022.2\(146\).19](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2022.2(146).19)
4. Miroshnichenko V, Brezdeniuk O, Shvec' O, Koval'chuk A. Pokazniki sercevo-sudinnoi sistemi zhink 25-35 rokov riznikh somatotipiv pid vplivom zaniat' ozdorovchim bigom. Naukovij chasopis NPU imeni M. P. Dragomanova, 2022; 7(152): 87-92. DOI [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2022.7\(152\).21](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2022.7(152).21)
5. Moskalenko N, Poliakova A, Reshetilova V. Modeliuvannia racional'nogo rukhovogo rezhimu ditej 3-4 rokov u doshkil'nikh zakladakh riznogo tipu. Sportivnij visnik Pridniprov'ia, 2016; 3: 151-7.
6. Pangelova N, Krucevich T, Daniiko V. Teoretiko-metodichni osnovi ozdorovchoї fizichnoi kul'turi: navchal'nij posibnik. Pereiaslav-Khmel'nic'kij: FOP Dombrovs'ka la.M., 2017. 505 s.
7. Savka VG, Rad'ko MM, Vorobjov OO. Sportivna morfologija: navch. posib. Chernivci: Knigi-KhKhL, 2007. 196 s.
8. Furman Iu. Vznachennia optimal'nogo diapazonu velichini bigovikh nava'ntazhen' za velichinoiu maksimal'nogo spozhivannia kisniu. Fizichna kul'tura, sport ta zdorov'ia nacji, 2004; 5: 505-9.
9. Furman Iu, Miroshnichenko V, Drachuk S. Perspektivni modeli fizkul'turno-ozdorovchikh tehnologij u fizichnomu vikhovanni studentiv vishchikh navchal'nikh zakladiv. K.: NUFVSU, "Olimp. I-ra", 2013. 184 s.
10. Furman Iu, Miroshnichenko V, Onishchuk V. Korekciia fizichnoi pidgotovlenosti zhink 25-35 rokov z riznim somatotipom shliakhom zastosuvannia bigovikh navantazhen' v aerobnomu i zmishanomu rezhimakh energozabezpechennia. Fizichna kul'tura, sport ta zdorov'ia nacji: zbirnik naukovikh prac'. Zhitomir: Vid-vo ZhDU im. I. Franka, 2022; 14(33): 43-7. DOI: [https://doi.org/10.31652/2071-5285-2022-14\(33\)-43-47](https://doi.org/10.31652/2071-5285-2022-14(33)-43-47)
11. Shiian BM Teoriia i metodika fizichnogo vikhovannia shkolariv. U dvokh chastinakh. Ternopil': Navchal'na kniga, Bogdan, 2007. 272 s., 248 s.
12. Furman YM, Miroshnichenko VM, Bohuslavska VY, Gavrylova NV, Brezdeniuk OY, Salnykova SV, Holovkina VV, Vypasniak IP, Luts'kyi VY. Modeling of functional preparedness of women 25-35 years of different somatotypes. Pedagogy of Physical Culture and Sports. 2022; 26(2): 118-25. <https://doi.org/10.15561/26649837.2022.0206>
13. Tittel K., Wutscherk H. Anthropometric factors. Strength and power in sport. Blackwell: Sci. Publ., 1991: 180-96.
14. W. Larry Kenney, Jack H. Wilmore, David L. Costill. Physiology of Sport and Exercise. Human Kinetics, 2019. 648 p.

DOI 10.31392/NPU-nc.series15.2023.04(163).27

Ніколасе С.Ю.

кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент

Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк

Пристапа Л.В.

голова циклової комісії предметів загального циклу підготовки,

КЗВО «Волинський медичний інститут», м. Луцьк

Павлюк Н.М.

голова циклової комісії терапевтичних дисциплін та основ медсестринства,

КЗВО «Волинський медичний інститут», м. Луцьк

СТАН ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ

У даній статті обговорюються стан здоров'я студентської молоді, які навчаються за фахом «Фармація, промислова фармація» Волинського медичного університету. Мета статті полягає у визначенні стану здоров'я здобувачів вищої освіти медичного фаху. Результати аналізу медичних карток студентів дозволяють констатувати наявність проблем у стані їхнього здоров'я. Кожен здобувач вищої освіти протягом навчального року, в середньому, 2–3 рази хворів і пропустив 10–15 днів навчання в інституті (залежно від віку і статі). У зв'язку з погіршенням стану здоров'я студентів необхідне впровадження в навчальний процес спеціальних, оздоровчих занять, які дозволили б надати індивідуальну допомогу здобувачам з профілактики захворювань і збереження здоров'я.

Ключові слова: здобувачі вищої освіти, хвороба, навчальний процес, гострі респіраторні інфекції, здоровий спосіб життя.

Nikolaev S.Yu., Prystupa L.V., Pavlyuk N.M. State of health of medical students. This article discusses the state of health of young students studying Pharmacy, Industrial Pharmacy at the Volyn Medical University. The purpose of the article is to determine the state of health of students of higher education in the medical profession. The results of the analysis of students'

medical records allow us to state the presence of problems in their state of health. Each student of higher education during the academic year, on average, was ill 2–3 times and missed 10–15 days of study at the institute (depending on age and gender).

Most often, students are sick with viral respiratory diseases (43-51 cases per 100 examined), diseases of the digestive organs (10-18 cases), vision (3-15 cases) and excretory system (5-12 cases), injuries (10-20 cases) and infectious diseases (7–14 cases).

One of the integral criteria of adaptation is the assessment of the state of health on the basis of morbidity indicators, the level of which allows to most objectively reflect the degree of health loss, as well as to determine the priorities of prevention. Given the fact that the environmental factor has priority in the development of diseases in young people (up to 30%), the dominance of the specified pathologies may indicate the formation of an environmental maladaptation syndrome. Along with that, today the range of factors of the internal student environment has significantly expanded, which determine up to 12.5% of cases of illness in junior courses.

According to the results of our research, the largest group in the structure of students' diseases is acute respiratory viral diseases. Influenza among students of higher education, of various ages, is registered in one-third to one-half of cases.

In connection with the deterioration of students' health, it is necessary to introduce special, health-improving classes into the educational process, which would allow providing individual assistance to students in the prevention of diseases and health preservation.

Key words: applicants for higher education, disease, educational process, acute respiratory infections, healthy lifestyle.

Постановка проблеми. Передумовами ефективного формування валеологічних знань студентів є рівень фізичного стану та здоров'я молоді, позитивна спортивно-оздоровча мотивація, стан попередньої теоретичної підготовленості, руховий досвід.

Характеристика здоров'я підростаючого покоління більш складна, порівняно з характеристикою здоров'я дорослого населення. Вона охоплює рівень фізичного, розумового, функціонального розвитку в різні вікові періоди, фізичну та нервово-психічну адаптацію до мінливих умов зовнішнього середовища, рівень неспецифічної резистентності й імунного захисту. Тому здоров'я студентів слід розглядати як відповідний біологічному віку стан життєдіяльності, гармонійної єдності фізичних та інтелектуальних параметрів, що зумовлені генетичними чинниками і впливом зовнішнього середовища, формуванням пристосувальних реакцій у процесі росту [5, 10].

Адаптація здобувачів вищої освіти до навчання в інституті – одна з найактуальніших проблем сьогодення. Зміст способу життя підростаючого покоління на початковому етапі навчання висуває високі вимоги до пристосувальних можливостей організму та потребують міцного фізичного і психічного здоров'я, здатності до складної розумової діяльності, пізнавальної активності. Серед чинників, що суттєво впливають на адаптацію до умов навчання, важливу роль відіграє стан здоров'я [1, 8, 13].

З різних причин кількість хворих молодих людей у нашій державі зростає. Велике значення, звісно, відіграє несприятлива соціально-економічна й екологічна ситуація, яка призводить до того, що лише 10 % дітей закінчують школу умовно здоровими, інші вже в підлітковому віці мають хронічні захворювання (42 %), погіршені показники фізичного та розумового розвитку.

Для всіх вікових періодів життя характерне зниження здоров'я. За статистикою МОЗ України, 50 % студентів практикують фізичну активність тільки 0,5 – 1 годину в тиждень. Тому останнім часом дуже важливо в студентські роки своєчасно виявити осіб із відхиленнями в стані здоров'я, які ще не мають незворотного характеру, проте знижують функції та працездатність молодого організму, затримують його оптимальний розвиток. Здоров'я студентів багато в чому визначається рівнем розвитку якісних сторін їх рухової діяльності: чим стабільніші показники, тим вищий рівень розвитку рухових якостей і відповідно рівень функціонування основних систем організму [18].

Аналіз літературних джерел. Науковими дослідженнями доведено, що найбільш поширеними захворюваннями студентів І-го курсу вищих закладів освіти є захворювання серцево-судинної, травної, опорно-рухової систем [1, 6, 12]. У працях Г. П. Грибана [2], О. Т. Кузнецової [9, 10], С. І. Присяжнюка [15] також вказано, що хвороби системи кровообігу займають перше місце серед патологій студентів СМГ Національного університету «Львівська політехніка» (захворювання серцево-судинної та дихальної систем до 23,95 % у 2021/2022 н.р.), Житомирського національного агроекологічного університету (37,20 %) [5], Національного університету водного господарства та природокористування (41,86 % – 47,55 %, але у 2020/2021 н. р. дані захворювання зафіксовано майже в половини студентів СМГ – 48,28 %) [9, 10] та Національного університету біоресурсів та природокористування (42,0 % у 2020/21 н.р.) [11].

За результатами дослідження студентів Вищої школи наук про здоров'я з міста Бидгощ (Польща), польські та українські вчені зробили висновок про те, що у системі фізичного виховання необхідно приділити особливу увагу розвитку серцево-судинної системи і вестибулярної стійкості, а також сприяти зміні способу життя студентів у напрямку підвищення їх рухової активності [13, 14].

Мета статті полягає у визначенні стану здоров'я студентської молоді комунального закладу вищої освіти «Волинського медичного інституту».

Матеріали і методи. У нашому дослідженні взяли участь 332 здобувача вищої освіти у віці 17 – 19 років (I – III курс), (юнаків – 160 чол., дівчат – 172 чол.), зі спеціальності «Фармація, промислова фармація». Від усіх учасників було отримано інформовану згоду на участь в експерименті.

Методи дослідження: аналіз медичних карток.

Виклад основного матеріалу дослідження. На базі комунального закладу вищої освіти «Волинського медичного інституту» ми встановили кількість пропущених днів через хворобу протягом навчального року серед

здобувачів вищої освіти I – III курсу зі спеціальності «Фармація, промислова фармація». Результати дослідження представлено в табл. 1.

Найбільша кількість пропущених днів через хворобу (рис. 1) та кількість випадків хвороб (рис. 2) констатована серед здобувачів вищої освіти II-го курсу.

I. Коваленко виявив найбільшу кількість днів, пропущених через хворобу в навчальному році та найбільшу кількість випадків хвороб на рік у студентів II-го курсу. Поясненням з'ясованих фактів є те, що в цей віковий період зменшення рухової активності в процесі навчання негативно впливає на стан здоров'я та викликає зниження ступеня резистентності молодого організму [7].

Результати аналізу медичних карток студентів дозволяють констатувати наявність проблем у стані їхнього здоров'я. Кожен здобувач вищої освіти протягом навчального року, в середньому, 2–3 рази хворів і пропустив 10–15 днів навчання в інституті (залежно від віку і статі).

У зв'язку з погіршенням стану здоров'я студентів необхідне впровадження в навчальний процес спеціальних, оздоровчих занять, які дозволили б надати індивідуальну допомогу здобувачам з профілактики захворювань і збереження здоров'я [2, 11].

Таблиця 1

Стан здоров'я студентів-медиків

Курс	Стать	Кількість студентів	Кількість пропущених днів через хворобу за навчальний рік	Число випадків хвороб за рік
I	ю	n=54	824	154
	д	n=57	715	108
II	ю	n=50	854	174
	д	n=55	756	125
III	ю	n=56	714	142
	д	n=60	642	115

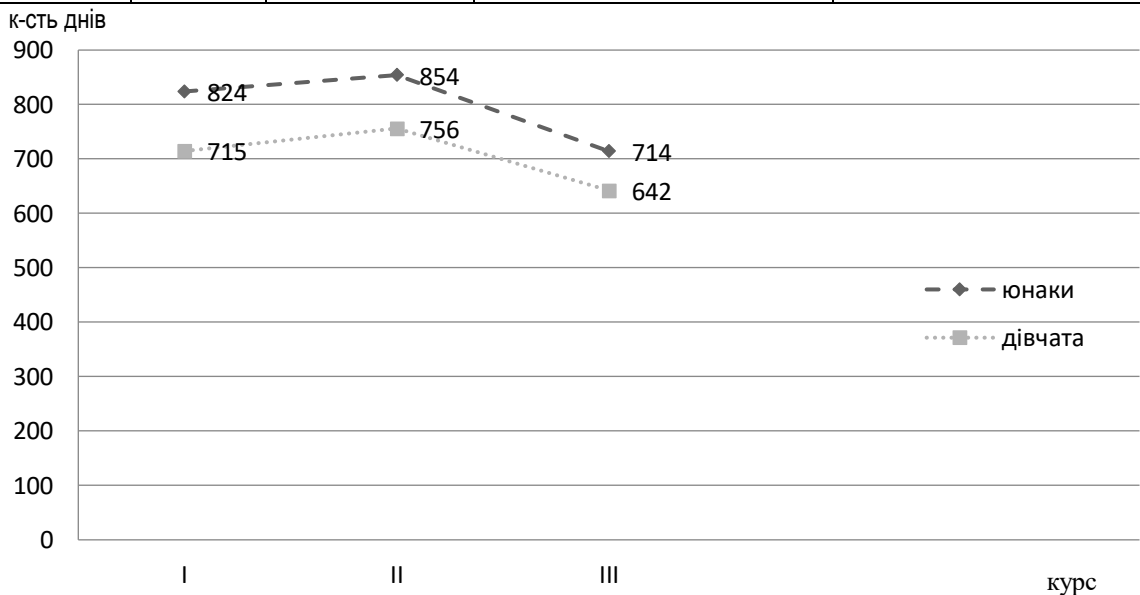

Рис. 1. Динаміка пропущених днів студентами через хворобу за навчальний рік

к-сть вип. хвороб

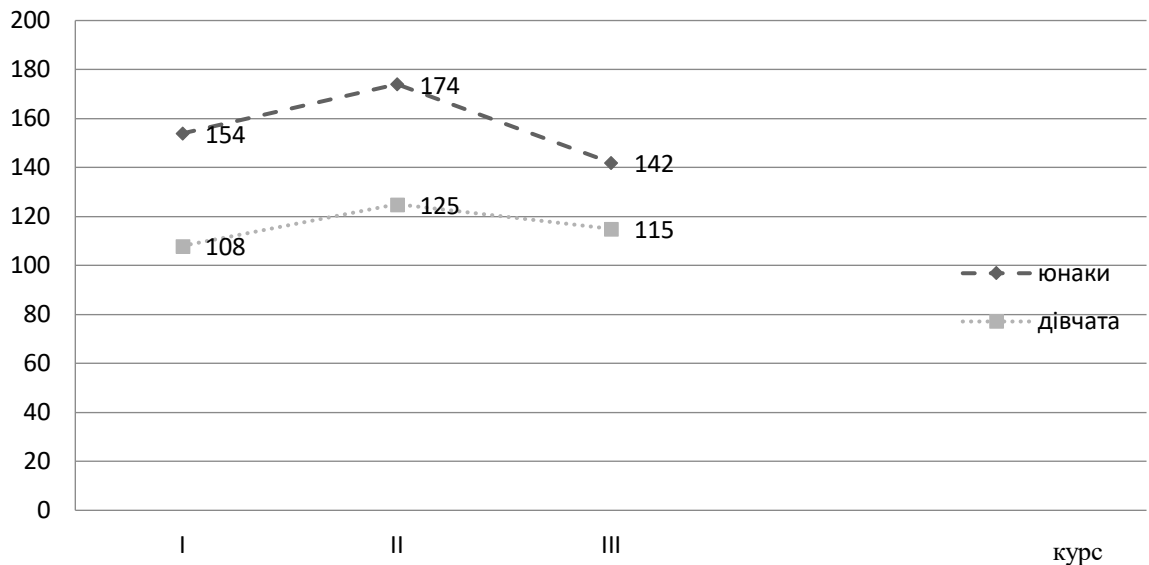

Рис. 2. Динаміка кількості випадків хвороб за навчальний рік

Найчастіше студенти хворіють на вірусні респіраторні захворювання (43–51 випадок на 100 обстежених), захворювання органів травлення (10–18 випадків), зору (3–15 випадків) і видільної системи (5–12 випадків), травми (10–20 випадків) та інфекційні захворювання (7–14 випадків) (табл. 2).

На сьогодні відома значна кількість збудників (понад 250 типів), які належать до 9 різних нозологічних груп вірусної природи, що тісно пов'язані з захворюваннями респіраторного тракту людини, спричиняючи розвиток ГРВІ [3, 12].

Одним з інтегральних критеріїв адаптації є оцінка стану здоров'я на підставі показників захворюваності, рівень якої дозволяє найбільш об'єктивно відобразити ступінь втрати здоров'я, а також визначити пріоритети профілактики. З огляду на те, що пріоритетне значення в розвитку захворювань у молоді має екологічний чинник (до 30 %), домінування вказаних патологій може вказувати на формування синдрому екологічної дезадаптації.

Поряд із тим, сьогодні суттєво розширився діапазон чинників внутрішньо студентського середовища, що визначають до 12,5 % випадків захворюваності на молодших курсах [4, 6].

Таблиця 2

Структура захворювань студентів, які спричинили пропуски занять, на 100 обстежених

Хвороби	курс					
	I		II		III	
	ю	д	ю	д	ю	д
Вірусні респіраторні захворювання	45	51	48	46	43	46
Інфекційні захворювання	10	14	6	8	7	7
За захворювання видільної системи	7	5	12	5	10	5
За захворювання органів зору	3	7	8	10	15	10
За захворювання органів травлення	10	13	13	16	13	18
Травми	20	10	24	15	12	14

За результатами наших досліджень найчисленнішу групу в структурі захворювань студентів становлять гострі респіраторні вірусні захворювання, види яких представлені у табл. 3. За захворювання на грип серед здобувачів вищої освіти, різного віку реєструються від третини до половини випадків (табл. 3).

Інформаційні перевантаження, модернізація навчального процесу без урахування гігієнічних вимог до його організації, гіподинамія, стресогенні ситуації вимагають від молодого організму значного перенапруження, що, разом з іншими негативними чинниками, призводить спочатку до функціональних порушень, а згодом до формування органічної патології. Саме тому в молодших курсах фіксується найбільша захворюваність і починає накопичуватись хронічна патологія.

Таблиця 3

Види гострих респіраторних вірусних захворювань у студентів, на 100 обстежених

ГРВЗ	курс					
	I		II		III	
	ю	д	ю	д	ю	д
Грип	20	24	14	25	18	26
Парагрип	3	2	7	4	4	2
Аденовірусні захворювання	5	7	7	4	5	4

Риновірусна інфекція	2	6	4	3	3	3
РС-інфекція	1	–	–	1	2	1
Реовірусна інфекція	1	2	2	3	3	3
Коронавірусна інфекція	1	–	2	–	1	1
SARS	2	3	1	–	–	–
Ентеровірусна інфекція	10	7	8	6	7	6

Гострі респіраторні інфекції, за даними медичної статистики, посідають перше місце у структурі захворюваності молоді. На I-му курсі спостерігається пік захворюваності дітей, зокрема й на ГРВЗ. Одні дослідники пов'язують цей факт з напруженням пристосувальних механізмів організму, і вважають, що пізніше кількість молодих людей, які часто хворіють, зменшується внаслідок закінчення періоду адаптації до ВЗО. Але, на думку інших учених, з віком кількість молоді, які часто й тривало хворіють на ГРВЗ, зменшується внаслідок того, що вони до II-го – III-го курсу набувають хронічних захворювань і переходять в іншу нозологічну категорію [9].

Висновки. Підсумовуючи сказане вище, слід відзначити, що кожен студент протягом навчального року, в середньому, 2–3 рази хворів і пропустив 10–15 днів навчання в інституті (залежно від віку і статі). Найчастіше студенти хворіють на вірусні респіраторні захворювання (43–51 випадок на 100 обстежених), захворювання органів травлення (10–18 випадків), зору (3–15 випадків) і видільної системи (5–12 випадків), травми (10–20 випадків), інфекційні захворювання (7–14 випадків). Серед ГРВЗ студентів I-го курсу у 30–50 % випадків діагностовано грип.

Перспективи подальших досліджень убачаються у виявленні стану здоров'я школярів молодших класів.

Література

1. Про Національну стратегію з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація»: Указ Президента України №42/2016 від 09.02.2016 р. URL: <http://dsmsu.gov.ua/index/ua/material/22253>
2. Грибан Г. П. Життєдіяльність та рухова активність студентів. Житомир, 2009. 594 с.
3. Грибан Г. П. Підвищення якості навчального процесу з фізичного виховання студентів спеціального навчального відділення. *Вісник житомир. держ. ун-ту. Пед. науки*. Вип. 63. Житомир, 2012. С. 105–109.
4. Грибан Г. П., Тимошенко О. В., Гошко А. М., Скорий О. С. Педагогічне конструювання та проектування фізкультурно-оздоровчого процесу студентів в умовах модернізації системи фізичного виховання. *Науковий часопис Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. Київ, 2017. Вип. 4 (85). С. 35–39.
5. Грибан Г. П., Краснов В. П., Опанасюк Ф. Г., Ткаченко П. П., Скорий О. С., Білоскаленко Т. О. Комплексні дослідження модернізації системи фізичного виховання студентів у вищих освітніх закладах України. *Науковий часопис Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. Київ, 2019. Вип. 5 (113). С. 31–34.
6. Звіти з фізичної культури і спорту станом на 01 січня 2019, 2020 рр. Управління у справах сім'ї, молоді та спорту Виконавчого комітету Рівненської міської Ради. Розділ V. Фізкультурно-оздоровча діяльність.
7. Коваленко І. Стан здоров'я молодших школярів і особливості взаємозв'язку фізичної підготовленості та частоти захворювань. *Молода спортивна наука України* : зб. наук. пр. з галузі фіз. виховання, спорту і здоров'я людини / за заг. ред. Є. Приступи. Л., 2011. Вип. 15, т. 2. С. 90–94.
8. Кузнєцова О. Т. Форми, засоби і методи системи застосування оздоровчих технологій у процесі фізичного виховання студентів [Forms, means and methods of application of health improving technologies in the process of students' physical education]. *Вісник Черніг. нац. пед. ун-ту ім. Т. Г. Шевченка*. Вип. 154. Т. II. Чернігів, 2018. С. 121–125.
9. Кузнєцова О. Т. Оздоровчі технології у фізичному вихованні студентів: теорія, методика, практика. Рівне, 2018. 416 с.
10. Кузнєцова О. Т. Методична система застосування оздоровчих технологій як складова процесу фізичного виховання у закладах вищої освіти. *Науковий часопис Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. Київ, 2019. Вип. 3К (110) 19. С. 303–308.
11. Кузнєцова О. Т. Тренінги в позанавчальній фізкультурно-оздоровчій діяльності студентів: методика застосування. *Науковий часопис Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. Київ, 2020. Вип. 2 (122) 2020. С. 81–88. URL: [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2020.2\(122\).17](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2020.2(122).17).
12. Пантік В. В. Структура захворюваності студентів Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. *Мат. за 12-ою міжнар. наук. практ. конф. «Achievement of high school-2016» (17–25 November, 2016)*. Т. 8. Софія, 2016. С. 67–70.
13. Пантік В., Іщук О., Іванюк О. Стан та динаміка соматичних захворювань студентів закладів вищої освіти. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*. № 3(47). 2019. С. 54–62. URL: <https://doi.org/10.29038/2220-7481-2019-03-54-62>.
14. Петрук Л. А., Підгурська О. П., Пасевич А. М., Бірук І. Д. Фізична підготовленість студенток першого курсу. *Науковий часопис Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. Київ, 2019. Вип. 6 (114) 19. С. 56–60.
15. Присяжнюк С. І. Використання здоров'язбережувальних технологій у фізичному вихованні студентів

спеціального медичного відділення. Теорія та практика. Київ, 2012. 464 с. URL: http://www.dut.edu.ua/uploads/l_1575_88875716.pdf

References

1. Pro Natsional'nu stratehiyu z ozdorovchoyi rukhovoyi aktyvnosti v Ukrayini na period do 2025 roku «Rukhova aktyvnist' – zdorovyy sposib zhyt'tya – zdorova natsiya»: Ukaz Prezydenta Ukrayiny №42/2016 vid 09.02. 2016 r. URL: <http://dmsu.gov.ua/index/ua/material/22253> <http://www.president.gov.ua/documents/422016-19772>
2. Hryban, H. P. (2009). Zhyttyediyal'nist' ta rukhova aktyvnist' studentiv [Life and physical activity of students], 594.
3. Hryban, H. P. (2012). Pidvyschennya yakosti navchal'noho protsesu z fizychnoho vykhovannya studentiv spetsial'noho navchal'noho viddilennya [The educational process upgrading on the physical training of students in the specialized educational departments]. *Visnyk Zhytomyrs'koho derzhavnoho universytetu. Pedahohichni nauky*. Vyp. 63, 105–109.
4. Hryban, H. P., Tymoshenko, O. V., Hoshko, A. M. & Skoryy, O. S. (2017). Pedahohichne konstruyuvannya ta proektuvannya fizkul'turno-ozdorovchoho protsesu studentiv v umovakh modernizatsiyi systemy fizychnoho vykhovannya [Pedagogical development and design of physical recovery process of students in conditions of modernization of physical education system]. *Naukovyy chasopys Natsional'noho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Seriya 15: Naukovo-pedahohichni problemy fizychnoyi kul'tury (fizychna kul'tura i sport)*, 35–39.
5. Hryban, H. P., Krasnov, V. P., Opanasyuk, F. H., Tkachenko, P. P., Skoryy, O. S. & Biloskalenko, T. O. (2019). Kompleksni doslidzhennya modernizatsiyi systemy fizychnoho vykhovannya studentiv u vyshchyykh osvithnikh zakladakh Ukrayiny [Multicenter study of the modernization of the system of students' physical education at Ukrainian higher educational institutions]. *Naukovyy chasopys Natsional'noho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Seriya 15: Naukovo-pedahohichni problemy fizychnoyi kul'tury (fizychna kul'tura i sport)*, 31–34.
6. Zvity z fizychnoyi kul'tury i sportu stanom na 01 sichnya 2019, 2020 rr. Upravlinnya u spravakh sim"yi, molodi ta sportu Vykonavchoho komitetu Rivnens'koyi mis'koyi Rady. Rozdil V. Fizkul'turno-ozdorovcha diyal'nist' [Reports on physical culture and sports as of January 1, 2019, 2020. Department of Family, Youth and Sports of the Executive Committee of the Rivne City Council. Section V. Sports and health activities].
7. Kovalenko I. State of health of junior high school students and features of the relationship between physical fitness and frequency of diseases. *Young sports science of Ukraine: coll. of science from the field of physics education, sports and human health / in general ed. E. Attacks. L., 2011. Vol. 15, vol. 2. pp. 90–94.*
8. Kuznyetsova, O. T. (2018). Formy, zasoby i metody systemy zastosuvannya ozdorovchykh tekhnolohiy u protsesi fizychnoho vykhovannya studentiv [Forms, means and methods of application of health technologies in the process of students' physical education]. *Visnyk Chernihivs'koho natsional'noho pedahohichnoho universytetu imeni T. H. Shevchenka*, 121–125.
9. Kuznyetsova, O. T. (2018). Ozdorovchi tekhnolohiyi u fizychnomu vykhovanni studentiv: teoriya, metodyka, praktyka [Health technologies in students' physical education: theory, methods, practice], 416.
10. Kuznyetsova, O. T. (2019). Metodychna systema zastosuvannya ozdorovchykh tekhnolohiy yak skladova protsesu fizychnoho vykhovannya u zakladakh vyshchoyi osvity [Methodical system of application of healthimproving technologies as an integral part of process of physical education in higher education institutions]. *Naukovyy chasopys Natsional'noho pedahohichnoho un-tu im. M. P. Drahomanova. Seriya 15: Nauk.-ped. problemy fiz. kul'tury (fiz. kul'tura i sport)*, 3K (110) 19, 303–308.
11. Kuznyetsova, O. T. (2020). Treninhy v pozanavchal'niy fizkul'turno-ozdorovchiy diyal'nosti studentiv: metodyka zastosuvannya [Trainings in students' extracurricular physical activity: an application method]. *Naukovyy chasopys Natsional'noho pedahohichnoho un-tu im. M. P. Drahomanova. Seriya 15: Nauk.-ped. problemy fiz. kul'tury (fiz. kul'tura i sport)*, 2 (122), 81–88. DOI: [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2020.2\(122\).17](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2020.2(122).17).
12. Pantik, V. V. (2016). Struktura zakhvoryuvanosti studentiv Skhidnoyevropeys'koho natsional'noho universytetu imeni Lesi Ukrayinky [The morbidity structure of students of the Eastern European National Lesya Ukrainka University]. *Materyaly za 12-a mezhdunarodna nauchna praktychnakonferentsyya, «Achievement of high school-2016». (17–25 November, 2016)*, 8, 67–70.
13. Pantik, V., Ishchuk, O. & Ivanyuk, O. (2019). Stan ta dynamika somatychnykh zakhvoryuvan' studentiv zakladiv vyshchoyi osvity [Condition and dynamics of somatic diseases of higher education students]. *Fizychno vykhovannya, sport i kul'tura zdorov'ya u suchasnomu suspil'stvi*, № 3(47), 54–62. <https://doi.org/10.29038/2220-7481-2019-03-54-62>.
14. Petruk, L. A., Pidhurs'ka, O. P., Pasevych, A. M. & Biruk, I. D. (2019). Fizychna pidhotovlenist' studentok pershoho kursu [Physical preparedness of the first-yearfemale students]. *Naukovyy chasopys Natsional'noho pedahohichnoho universytetu im. M. P. Drahomanova. Seriya 15, 6 (114)*, 19, 56–60.
15. Prsyazhnyuk, S. I. (2012). Vykorystannya zdorov'yazberezhuvaynykh tekhnolohiy u fizychnomu vykhovanni studentiv spetsial'noho medychnoho viddilennya. Teoriya ta praktyka [The use of health technologies in the physical education of students of the special medical department. Theory and practice], 464. http://www.dut.edu.ua/uploads/l_1575_88875716.pdf